

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Музичне мистецтво”
Спеціалізація “Фортепіано”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізація
“Фортепіано”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006. – 16 ст.

Укладач	В. П. Кузенкова – викладач-методист Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського
Рецензенти:	Т. В. Пащенко – викладач вищої категорії Полтавського музичного училища ім. М. В. Лисенка, директор обласного методичного кабінету Н. В. Горецька – в. о. професора Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, кандидат педагогічних наук
Відповідальний за випуск	А. І. Ткаченко
Редактор	Л. В. Московченко

© Кузенкова В. П., 2006
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006

Обсяг курсу – 216 год.
Індивідуальних – 136 год.
Самостійних – 80 год.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Педагогічна практика є найважливішою частиною виховання майбутнього викладача музичної школи.

Придбані на II курсі теоретичні знання з “Методики викладання гри на фортепіано”, “Педагогіки і психології”, а також власний учнівсько-виконавський досвід студент повинен навчитись пристосовувати до практичної викладацької діяльності.

За два роки проходження педагогічної практики під індивідуальним керівництвом викладача-консультанта і загальним керівництвом старшого консультанта студент-практикант повинен придбати первинні навички організації роботи з учнем і ведення навчальної документації, отримати мінімальний досвід методичної роботи, а також навчитись самостійно підвищувати свою кваліфікацію: готуватись до уроків, знайомитись з методичною літературою, відвідувати заняття досвідчених викладачів, аналізувати, робити власні висновки.

Педагогічна практика повинна проходити в умовах, максимально наближених до майбутньої діяльності вчителя музичної школи. Цьому сприяє організація роботи сектора педагогічної практики на відділі “Фортепіано.”

Завдання педагогічної практики

Основні завдання педагогічної практики можна сформулювати так:

- надання студенту практичних навичок індивідуального спілкування з учнем, вміння враховувати його психофізичні і професійні особливості та знаходити саме до нього необхідний підхід;
- формування у студента-практиканта вміння методично грамотно проводити індивідуальний урок з фаху, головними критеріями якого повинні бути змістовність, спланованість і результативність;
- розвиток здібності робити методичний аналіз творів, що виконуються учнем, обґрунтовувати узагальнені висновки;

- виховання у практиканта здатності проявляти інтерес до всього, що стосується учня, – його прихильностей, захоплень, успіхів у школі, вміння спілкуватися з батьками і підтримувати зв'язок з викладачами групових дисциплін;
- прищеплення студентові бажання і звички постійно підвищувати свій педагогічно-професійний рівень, здійснювати різні форми позакласної роботи.

Організація педагогічної практики

Практикант проводить з учнем два уроки по 45 хвилин на тиждень під наглядом і керівництвом викладача-консультанта.

Він повинен підготувати свого учня до виступу в 3-х академічних концертах, надати характеристику і докладно проаналізувати його гру, а також брати участь в обговоренні виконання програм іншими учнями.

Рекомендується 4 рази на рік проводити засідання СПЦК, в роботі яких беруть участь всі практиканти. Активісти виконують обов'язки голови СПЦК, заступників, секретаря. Практиканти по черзі готують методичні доповіді або проводять тематичні відкриті уроки.

Всі практиканти випускного курсу готують за допомогою консультанта відкритий урок зі своїм учнем і проводять його у присутності кількох практикантів і консультантів з наступним обговоренням і аналізом помилок.

Взаємовідвідування уроків (мінімум один раз на півріччя) виховує навички критично аналізувати педагогічну роботу інших практикантів і застосовувати щонайкраще в особистій практиці.

Дуже велика увага повинна приділятися самостійній роботі практиканта. Забагато цьому сприяє ведення студентом власного “Щоденника практиканта”, в якому фіксується вся позакласна робота: вивчення репертуару ДМШ (з методико-виконавськими анотаціями творів); планування уроків і стратегії виховання учня; відвідування концертів, конкурсів, фестивалів, майстер-класів; вивчення методичної літератури.

Загальне методичне керівництво педагогічною практикою

Загальне керівництво практикою здійснює старший консультант, який має відповідний професійний рівень і достатній досвід організаційної роботи. В його обов'язки входить:

- координація всієї роботи сектора педпрактики на відділі “Фортепіано”;
- участь в організації набору учнів до сектора педпрактики;
- прикріплення учнів до практикантів;
- розробка навчальних вимог до учнів школи;
- складання плану методичної роботи СПЦК і проведення її засідань;
- проведення академічних і звітних концертів, прослуховувань випускників, індивідуальних консультацій, технічних заліків, іспитів, а також керування наступним обговоренням;
- робота з батьками, підтримування зв'язку з консультантами музично-теоретичних дисциплін;
- перевірка документації-щоденників учнів і щоденників практикантів;
- заповнення зведених відомостей оцінювання знань учнів;
- складання графіків проведення відкритих уроків;
- проведення методичних і організаційних нарад викладачів-консультантів.

Індивідуальне методичне керівництво педагогічною практикою

Безпосередньо практикою студента керує викладач – консультант, в основні обов'язки якого входить:

1. Створення умов для прояву ініціативи практиканта, творчої реалізації його знань і виконавських умінь.
2. Виховання самодисципліни, самокритичності і бажання удосконалювати свій професійно-педагогічний рівень.
3. Допомога у підготовці уроків: планування часу і обсягу роботи, вибір форм і методів відпрацювання навчального матеріалу.
4. Присутність на уроках, аналіз і оцінювання роботи практиканта, висновки і поради щодо проведення наступного уроку.
5. Навчання веденню учнівського щоденника: грамотності, змістовності і лаконічності запису домашніх завдань, критерію оцінювання.

6. Відповідальність за ведення щоденника практиканта – розділу „Планування роботи з учнем”: допомога у складанні характеристики учня, репертуарного плану на півріччя і щомісячного плану роботи з учнем над кожним розділом репертуару.
7. Підготовка до проведення практикантом IV курсу відкритого уроку – методичні і організаційні рекомендації.
8. Перевірка у практиканта виконавського володіння репертуаром учня.
9. Допомога у підготовці методичних доповідей на засіданнях СПЦК.

Форми консультативної роботи

На початковому етапі роботи зі студентами III курсу доцільна так звана пасивна практика, коли викладач-консультант сам проводить перші уроки з учнем, а потім обговорює з практикантом доцільність форм і методів роботи, які він застосував.

Можливе сумісне прослуховування і аналіз учнівського виконання, виявлення недоліків, складання першочергових заходів їх подолання і самостійне продовження практикантом роботи з учнем.

Допустимі також змішані уроки, на яких практикант працює з учнем над простими творами, а консультант – над складними.

Вже адаптований до професійної роботи практикант проводить цілий урок у присутності консультанта. Потім його робота аналізується: акцентуються досягнення і недоліки, плануються подальші дії і зміст наступного уроку.

Найбільш складна і відповідальна форма – відкритий урок практиканта у присутності студентів і консультантів з наступним спільним розбором. До такого уроку консультант повинен ретельно готувати студента, обговорюючи тему, форми і методи роботи, планування часу.

Обов'язки студента-практиканта

1. Регулярно 2 рази на тиждень проводити заняття з учнем педагогічної практики. Відповідально ставитися до їх підготовки і враховувати зауваження педагога-консультанта.
2. Виконувати педагогічний репертуар учня.

3. Брати участь в роботі студентської предметно-циклової комісії.
4. Підвищувати професійний рівень шляхом вивчення методичної літератури, відвідування відкритих уроків інших практикантів і досвідчених викладачів, майстер-класів, фортепіанних конкурсів і фестивалів тощо.
5. Брати активну участь в обговоренні виконання учнями програм академічних концертів.
6. Дбайливо і грамотно вести щоденники учня і свій власний, вміти скласти характеристику і репертуарний план, враховуючи індивідуальність учня і вимоги його професійного росту.
7. Підтримувати контакт з батьками і викладачами інших музичних предметів з питань дисципліни і навчання свого учня.

При оцінюванні навчальних досягнень практиканта, окрім виконання перелічених обов'язків, враховується також ступінь відданості педагогічній справі, якість ігрового показу і пояснень, вміння знайти контакт з учнем і його батьками, намагання прилучити дитину до творчої праці.

Рекомендована методична література для викладачів-консультантів і студентів-практикантів

Основна література

1. Алексеев А. Методика обучения игре на фортепиано. – М., 1971.
2. Алексеев А. Работа над музыкальным произведением с учениками школ и училища. – М., 1957.
3. Артоболевская А. Первая встреча с музыкой. Учебное пособие. – М., 1989.
4. Баренбойм Л., Перунова Н. Путь к музыке. – Л., 1988.
5. Баренбойм Л. Путь к музицированию. – Л., 1973.
6. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. – Л., 1979.
7. Виноградов О. Обязанности консультанта-руководителя педагогической практики / Очерки по методике, вып. 2. – М., 1965.
8. Воспитание пианиста в детской музыкальной школе / Ред. коллегия: А. Александров, Л. Вайнтрауб, Б. Милич. – К., 1964.
9. Вопросы фортепианной педагогики. / Сб. статей под ред. В. Натансона. Вып. 1, 2, 3, – М., 1963, 1967, 1971.
10. Герасимович Д. Методика навчання гри на фортепіано. Державне видавництво образотворчого мистецтва УРСР. – К., 1962.
11. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. Вопросы педагогизации. – Л., 1985.
12. Достал Я. Ребенок за роялем. – М., 1981.
13. Калинина Н. Клавирная музыка Баха в фортепианном классе. – Л., 1988.
14. Коган Г. У врат мастерства. Работа пианиста. – М., 1969.
15. Либерман В. Работа над фортепианной техникой. – М., 1985.
16. Любомудрова Н. Методика обучения игре на фортепиано. – М., 1982.
17. Мартинсен К. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано. – М., 1977.
18. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста. 1–2 кл., 3–4 кл., 5–7 кл. ДМШ. – К., 1977.
19. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., 1967.
20. Очерки по методике обучения игре на фортепиано / Ред. А. Николаев. – М., 1965.
21. Рябов И., Мурзина Е. Фортепиано. 1 класс. – К., 1988.
22. Савшинский С. Пианист и его работа. – Л., 1961.
23. Савшинский С. Режим и гигиена работы пианиста. – Л., 1963.
24. Савшинский С. Работа пианиста над техникой. – М., 1968.
25. Тимакин Е. Воспитание пианиста. – М., 1984.
26. Фейгин М. Выявление и развитие индивидуальности ученика в фортепианном классе. Труды ГМПИ им. Гнесиных. Вып. 2. – М., 1961.

27. Фейгин М. Индивидуальность ученика и искусство педагога. – М., 1968.
28. Цыпин Г. Обучение игре на фортепиано. – М., 1984.
29. Шмидт-Шкловская А. О воспитании пианистических навыков. – Л., 1985.
30. Щапов А. Фортепианная педагогика. – М., 1960.
31. Шукраило В. Педагогізація у професійній підготовці піаніста. – Харків, 2004.

Додаткова література

1. Бирмак А. О художественной технике пианиста. – Л., 1973.
2. Вицинский А. Психологический анализ процесса работы пианиста-исполнителя над музыкальным произведением. Вести Академии педагогических наук. – М., 1950.
3. Воробкевич Т. Методика викладання гри на фортепіано. – Львів, 2001.
4. Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве. / Ред. С. М. Хентова. – М.-Л., 1966.
5. Гофман И. Фортепианная игра. Ответы на вопросы о фортепианной игре. – М., 1961.
6. Колобков С. Некоторые особенности мышления композиторов классического направления. – Х., 2002.
7. Ландовска В. О музыке. – М., 1991.
8. Малиновская А. Фортепианно-исполнительское интонирование. – М., 1990.
9. Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника. – М., 1966.
10. Мастера советской пианистической школы. / Ред. А. Николаев. – М., 1961.
11. Овчинникова М. Опыт использования в фортепианном классе вокально-хоровых навыков учащихся. Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 5. – М., 1984.
12. Смирнова Т. Фортепиано. Интенсивный курс. – М., 1994.
13. Тешов Б. Психология музыкальных способностей. – М., 2003.
14. Фейнберг С. Пианизм как искусство. – М., 1969.
15. Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. – М., 1965.

ДОДАТОК 1

Зразок плану психолого-педагогічної характеристики учня

1. Анкетні дані учня.
2. Музичні здібності:
 - слух (які його види розвинені краще, які гірше);
 - почуття ритму (стійке – нестійке, здатність не відхилятися від метричного кроку);
 - пам'ять (які види пам'яті мають перевагу і в яких сполученнях);
 - музикальність і емоційні реакції;
 - відчуття форми (здатність охопити ціле і відчувати окремі складові частини, вміння “слухати наперед”);
 - естрадні якості (витриманість, артистизм).
3. Виконавські дані:
 - якості ігрового апарату (довжина, стійкість, активність пальців; розмір, пластичність, розтяжка п'ястки);
 - фізичні особливості рук і корпусу.
4. Розумові здібності:
 - загальний інтелектуальний рівень (широта кругозору, обізнаність у галузі музики та інших видах мистецтва);
 - культура мови (грамотність, виразність, чіткість висловлювання думок);
 - здатність засвоювати навчальний матеріал (кількість і темпи), а також розуміти викладача;
 - успішність у загальноосвітній школі.
5. Творчі можливості, особливості характеру, психіки, нервової системи, виховання, які допомагають або заважають навчанню, гальмують професійний зріст (зібраність, уважність, цілеспрямованість, вольові якості, честолюбство, прагнення до лідерства, вразливість; тип темпераменту, риси характеру, самооцінка і т.ін.).
6. Фізичні дані (стан здоров'я, якість зору, зріст).
7. Ставлення до праці:
 - якість роботи на уроці і вдома (уважність, зацікавленість, зосередженість, ініціативність, активність, вміння виправляти помилки і т.ін.);
 - систематичність і результативність самостійних занять, рівень самоконтролю;
 - організація і режим домашньої роботи.
8. Відповідність рівня підготовки тому класу, в якому навчається учень; наявність перспективи.
9. Першочергові завдання у найближчий час (на розвиток яких сторін і на усунування яких недоліків треба звернути увагу в першу чергу).
10. Шляхи розвитку, методи педагогічного впливу, які найкраще відповідають особистій індивідуальності учня.

ДОДАТОК 2

Зразок плану аналізу учнівського виконання на академічному концерті

1. Загальне враження від виконання програми. Професійний ріст учня у порівнянні з попередніми виступами.
2. Рівень складності творів і їх відповідність до програмних вимог.
3. Художня сторона виконання.
4. Технічна досконалість виконання.
5. Присутність творчого підходу до трактування і втілення образного задуму.
6. Сценічна витриманість, емоційність, артистизм.
7. Детальний аналіз виконання кожного твору окремо:
 - передання образно-емоційного змісту;
 - почуття форми і розуміння драматургії;
 - втілення стильових особливостей (звуковидобування, динаміка, артикуляція, педалізація);
 - темпо-ритмічна сторона виконання (точність і виразність ритму, метрична стійкість, переконливість агогіки і вибору темпу);
 - якість піанізму.
8. Оцінка як підсумок обговорення (відповідно до розроблених критеріїв).

ДОДАТОК 3

Зразок плану аналізу відкритого уроку студента-практиканта

1. Дата. Прізвище, ім'я учня; клас, у якому він навчається. Прізвище практиканта.
2. Тема уроку (якщо урок тематичний) і його мета.
3. Зміст уроку (які вправи і твори пророблювалися).
4. Побудова уроку: місце в ньому і витрачений час на окремі види роботи (перевірка домашнього завдання, відпрацьовування творів, гам, вправ, читання з аркуша, творчі завдання).
5. Методи і форми роботи, які використовує практикант; їх доцільність і відповідність етапу роботи над твором, характерні прийоми.
6. Результативність методів педагогічного впливу: якість показу на інструменті; грамотність, логічність, образність словесних пояснень; емоційність вміння захопити роботою учня, прийоми активізації уваги учня.
7. Урахування індивідуальних особливостей учня (вікових, психологічних, професійних).
8. Забезпечення і організація самостійної роботи учня; вміння чітко сформулювати домашнє завдання, окреслити головне.
9. Загальна атмосфера уроку; контакт практиканта з учнем, взаєморозуміння.
10. Висновки:
 - досягнення і помилки практиканта;
 - темп уроку, його інформативність, загальний професійний рівень, вимогливість, критерії оцінювання учнівської гри;
 - побажання щодо майбутньої роботи.

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач В. П. Кузенкова

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,93. Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма“ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206–47–29, 206–47–21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 2006 від 04.11.2004 р.